

Б. ВОИГАР

КАРАЊИ

JACEH

БИБЛИОТЕКА
ЗНАКОВИ

Издавач

НК Јасен ДОО

Дечанска 12/II

Београд

Тел. 011 328 63 39; 064 124 26 26

jasenbook@gmail.com

www.ikjasen.com

За издавача

Војо Станишић

Б. ВОНГАР
ИЗАБРАНА ДЕЛА

КЊИГА 2

Приредио
Проф. др Александар Петровић

Наслов изворника

В. Wongar

Karan

Copyright © 1985 В. Wongar

Приредио

Проф. др Александар Петровић

Превела с енглеској и најомене најисала

Венита Ђурић

Прејледао и ауторизовао

Б. Вонгар

Рецензениј

Академик Предраг Палавестра

Лектијура и коректијура

Мирјана Станишић

Ликовно-графика ојрема

Мирко Тољић

Раџунарски јрелом

Душко Ђосић

Штампа

Донат граф, Београд

Тираж

1000

Copyright © 2011 НК Јасен

Ово издање је помогло Министарство културе,
информисања и информационог друштва Републике Србије.

Б. ВОНГАР

КАРАН

Нуклеарни циклус

Превела с енїлескої

Венита Ђурић

ЈАСЕН

Београд 2011

Непознатом припаднику племена,
жривци нуклеарних проба у Аустралији

Каква су ово времена
Када је трех писаћи песму о цвећу,
Збој шолико много ћушања
О шоликим тресима.
(Бертолд Брехт)

Заувек шумарају унаоколо
Људи Крвавој Еукалиптису
Људи Сабласној Еукалиптису
Род карана
Изгубљен у бушу
(Племенски напев из Аустралије)

Догађаји у овој књизи су измишљени. Ипак, педесетих и шездесетих година Британци су стварно изводили нуклеарне пробе на територијама племена јужне Аустралије. Краљевска комисија, коју је 1984. године основала аустралијска влада ради испитивања ове делатности, обелоданила је да су те пробе, које су трајале око десет година, деловале појубно на домородачка племена и њихову културу. Пробе су претходиле великој суши.

Писац захваљује Књижевном одбору Аустралијској савешта на додели стипендије која је омогућила настајак ове књиге.

УВОД

Можда никад не бих размишљао како би било ући у нуклеарно доба са каменом секиром и бумерангом да није било старог Мируа. Кад сам га срео северно од планинског венца Масгрејв¹, глачао је тек направљену дрвену стрелу користећи *канџи*, камено сечиво за дељање. Са собом је имао мало длето направљено од комада одбаченог метала, чији је тањи део био заострен каменом и тако је образовао сечиво. Држаља, коју је звао *каруџа*, беше начињена од много масивнијег дела искривљеног у савијутак, са задебљањем на крају – највероватније је била отопљена од неке веће металне конструкције. Касније ме је копкало порекло тог чудног металног комада; док смо се те вечери одмарали у кориту исушеног потока, био сам забринут због шкорпија које су се појавиле гмижући около. „Пунгала се треба плашити“, рекао ми је.

Следећег дана, док смо се возили на југ према планинама у потрази за његовом женом и *идијем*, дететом, причао ми је како су у митским временима два дошљака залутала у земљи

¹ Musgrave Ranges: планински венац у средњој Аустралији, протеже се између средње Аустралије и Северне Територије и залази у западну Аустралију. Име је добио по Антонију Масгрејву, гувернеру Јужне Аустралије.

његовог племена у пустињи средње Аустралије. Буш² им је био непознат и готово су умирали од жеђи. Један од њих, Пунгал, наишао је на *џаби*, мало појило³, и напивши се, покрио је то место сувим коровом. Његов сапутник Ниња, доведен до очајања од жеђи, отворио је вену на нози и пио сопствену крв. Не дуго пошто је умро, његов дух се, следећи *вонамбија*, змију, провукао кроз пукотине до једне дубоке пећине. Стигавши до хладног подземља, Ниња се претворио у човека студени. Његов сапутник, Пунгал, прешао је преко планинског венца Масгрејв и отишао даље на југ у потрази за непознатом земљом на пространој равници пустиње. Миру ми је рекао да народ Ниња још увек живи у подземним леденим пећинама, из којих само ретко излази у потрази за храном и женскињама. Управо тада сам приметио да испод леве слепоочнице Миру има отворену рану сличну незараслом ожиљку, делом скривену меким листом залепљеним одозго да је заштити од мува и прашине. Никад није чешао ту стару рану, али му се глава често нагињала на ту страну и тада би му лево уху подрхтавало.

Водио ме је својој земљи, негде јужно од Масгрејва, где је требало да потражимо његову жену и дете, *игија*. Очекивао сам да ће причати о њима кад смо се зауставили ради одмора у сенци старог еукалиптусовог⁴ стабла, али ми је уместо тога објашњавао како народ Ниња има обичај да засипа земљу

² Термин *bush* у Аустралији означава предео са растињем које спада негде између шуме и шикаре; то је најчешће суво и неплодно земљиште без траве, са жбуњем и грмљем и понеким еукалиптусовим дрветом. Са друштвеног или политичког становишта, буш означава насељену област изван главних градских области, укључујући рударска и пољопривредна насеља.

³ *Waterhole* (дословно: рупа са водом). Овакво појило настаје тако што се кишница од ретких падавина слива низ порозне седиментне стене и скупља у удубљењима на месту стицања стеновитих страна. Нешто воде упије и сама стена, да би касније та вода истицала и допуњавала појило. Тако настала појила могу да задрже воду и до две године од последњих падавина.

⁴ *Gum tree*: род цветајућег дрвећа из фамилије *Myrtaceae*. У Аустралији расте више од 700 врста еукалиптуса. Зове се „гумено дрво“ јер из повређене коре излучује обилан сок.

љускама кварца. Чучећи на песку, показао ми је табан; преко огрубеле коже пружале су се дубоке усекотине изазване ходањем по стакластим крхотинама за време мразних јутара. Што се тиче Пунгала, сазнао сам да се тај народ налази још јужније, а да уместо камених љуспица по бушу разбацује челичне опилке. „Тако је све то почело“, рекао ми је.

Хтео сам да га упитам како је изгубио породицу, али сам се, посматрајући како му се трза лево ухо, присетио да живот у племену Аборицина⁵ почиње митом, те сам знао да ће Миру напослетку стићи до своје сопствене приче, ма како тешка била за причање.

Пошто смо неколико пута логоровали у Масгрејву, рекао ми је да би било упутније да оставим свој стари аутомобил и да кренемо пешице, како се за нама не би вукла дугачка змија прашине која би одала наш долазак. Кад би нас његова жена видела како путујемо аутомобилом, побегла би. Тада ми је синило да смо близу забрањене области у којој су Британци годинама изводили своје нуклеарне пробе. Та област, по површини већа од Енглеске, али са прилично неодређеним границама, заузимала је око једне трећине Јужне Аустралије, где су до тада бар две хиљаде поколења бројних племена живела у миру. Док смо се кретали у том правцу, Миру је наставио да ми говори како је његова стара земља преплављена Пунгалима и да ћемо их најсигурније избећи ако будемо путовали док су сенке дугачке. Осетио сам да више не знам где се завршавају племенски митови а где почиње живот, јер је и мени било драже да верујем у предања него у присуство смртоносних нуклеарних честица. Касније, кад смо застали да подигнемо логор, гледао

⁵ Aborigine: домородачко становништво. Аустралијски Аборицини су потомци првобитних насељеника аустралијског континента. Термин „црнац“ (black) се често примењује на њих, што је последица површног просуђивања на основу физиономије (тамна кожа и коврцава коса), а не етнологије. Процењује се да је у време доласка Британаца на континенту било до 750.000 Аборицина подељених на око 250 посебних народа, а унутар сваког је било по неколико племена. Сваки народ је имао свој језик, а неки и по неколико.

сам како Миру користи своју металну *карују* да раскопа земљу око корења дрвета плетара⁶, како би из њега извадио кукасте ларве⁷. Гледао сам му прсте док држе метално задебљање дршке и питао се колико времена је прошло откад је узео ту алатку са места где су се одвијале нуклеарне пробе.

Док је сакупљао храну, схватио сам колико му је вид ослабио; ларве у дрвету је проналазио тако што их је напипавао, а потом забијао металну алатку у тврду земљу и корење. Покушао сам да помогнем тако што сам из рупе рукама захваћао растресену земљу и комадиће корења, стално пазећи да ме његова *каруја* не убоде. Очи су му биле црвене и сузиле су, што му је сигурно сметало, јер их је често трљао надланицом. Неколико ларви му је исклизнуло кроз прсте и морао је да их тражи рукама. Сакупљање ларви је посао за младу жену, па је Миру проклињао и Пунгале и Ниње због тога што је нема. По речима мог сапутника, Ниње су народ мушкараца. Кад изађу из земље, покушавају да ухвате било коју жену која се нађе у близини. Улаз у њихов подземни ледени свет налази се на малом острву на средини сланог језера, северно од планина. Нико од људи из племена никад није био тамо, а само је неколико ухваћених жена успело да побегне. Изашле су из земље кроз пукотине у планинама, јер Ниње, уз помоћ *вонамбија*, копају тунеле да би се проширили даље на југ до Пунгала, земље ужасних металних људи. Миру је очекивао да ће баш тамо да нађе своју жену и *игија*.

Касније сам опет запазио колико су му очи у лошем стању када је крај логорске ватре покушао да ми каже колико још појила треба да прођемо да бисмо доспели до земље његовог

⁶ Wattle tree: уобичајено име за неколико врста дрвећа из рода *Acacia*, које расте у Аустралији.

⁷ Witchetty grubs: велике беле ларве које живе на корењу акација, на дубини од око 60 cm, и хране се дрветом. У Аустралији се користе као храна. Сирове, имају укус бадема, а када се припремају на жару, споља постају хрскаве као кожа печеног пилета, а унутра су светло жуте, као кајгана.

племена. Поставио је низ облутака на тло, а онда пипао по земљи да би био сигуран да је сваки камичак на месту. Неколико година пре тога, кад су Британци започели нуклеарне пробе у средишњем делу Аустралије, припадници локалних племена, од којих многи до тада нису никад видели белог човека, беху похватани и протерани из те области да би били заточени у државним логорима, хиљадама километара удаљени од земље свог племена. Било ми је непријатно да питам шта се десило са Мируовом женом и дететом и желео сам да поверујем да је могуће да су они заробљеници племена Ниња и да ће, кад дође време, искочити из земље кроз пукотине у стенама. Речено ми је да су Пунгали жилави мали цинови; кретањем потресају језера, могу да расцепе стење, заравне планине, пробију огромне рупе у земљи и да учине још много тога како би спречили народ Ниња да кроз тунеле напредује са севера. Неколико дана касније, док смо се одмарали поред извора јужно од Масгрејва, Миру ми је рекао да је видео Пунгале како руше земљу и тунеле под њом; тло је одскочило веома високо у ваздух, треснуло о небеску стреху, а онда се од ње одбио облак сачињен од црвене прашине који се котрљао преко буша. Облак је прогутао Сунце и претворио небо у олују „котрљајуће магле“ која се ширила од једне до друге области, преврћући лишће, птице, дрвеће, и све остало што јој се нашло на путу.

Данима сам био сâм крај воде чекајући Мируа који је пошао даље у равницу да тражи своју породицу. Посматрајући ту равницу, питао сам се колико човек мора да буде удаљен да би преживео нуклеарну експлозију. Стење и нешто дрвећа још је увек било тамо, иако се ниједан човек није појавио. Као и Миру, хтео сам да поверујем да људи могу да се кроз пукотине уздигну до земље песка и прашине; да могу чак и да изађу кроз отворе у земљи начињене експлозијом. Сматрао је да треба још једном да се вратимо израњављеној земљи. Знао је једну *таби-булку*, велики извор, даље у равници, и осећао је да му је породица можда тамо. Колико је то далеко, нисам могао

да одредим. Док смо логоровали по ноћи, видео сам зеленкасту измаглицу како сјаји испод обзора; личила је на светлост удаљеног града, мада стотинама миља унаоколо није било никаквог насеља.

Неколико година касније опет сам срео старог Мируа у једном од државних логора, док сам писао *Каран*, другу књигу свог *Нуклеарног циклуса*. Овог пута је дошао са својим дингом⁸ и чучнуо поред мене, само неколико сати по мом доласку. „Желим да видим своју земљу“, рекао је. Имао је копље и бумеранг у руци, али нисам био сигуран да може да се служи њима. Људи из логора су га звали Мик Пешчана Болест, због трахома који се често могао видети код логораша. Ипак, кретао се исто као ранијих година.

Искрали смо се из логора непримећени и поново се упутили према области нуклеарних проба. У почетку сам се забринуо што ћу, будући да је слеп, сâм морати да налазим пут. Али, њега је водила његова дингица,⁹ Иди, па је заправо он ишао испред мене, на растојању од неколико копаља. Када је дан постао врео, застали смо испод једног мулга дрвета¹⁰, које је било скоро сасвим голо. „Ваљда около има неке боље хладовине“, претпоставио је Миру. Динго нас је водио путем и стао је код великог кураџонга¹¹, густо обраслог лишћем. Кад смо касније наставили да се крећемо, посматрао сам како Иди хода уз свог господара, усмеравајући га тако да избегне жбуње и бусење

⁸ Dingo: прастара подврста паса, живи једино на аустралијском континенту.

⁹ Женка динга. Термин „дингица“ (dingoess) измислио је сâм Б. Вонгар, по аналогији са називима женки других врста, нпр., лавица (lioness) – женка лава (lion). О томе видети прву књигу Изабраних дела, „Дингово Легло“.

¹⁰ Mulga tree: *Acacia Aneura*, дуговечно ниско дрво, карактеристично за суве пределе Аустралије.

¹¹ Kurrajong tree: *Brachychiton*, род који има 31 врсту дрвећа и високог жбуња. Име им долази од аборицинског назива за струк удице, јер су оне биле прављене од влакана из коре овог дрвећа.

спинифекса¹². Нисмо носили мешине са водом, а равна, сува земља околу није обећавала ништа што би нам утажило жеђ. При крају дана почео сам да размишљам о повратку; мора да је Миру пратио моју мисао па је, предвођен дингом, сишао у јаругу; покушавао сам да му кажем да је земљиште сувише тврдо, да годинама није видело кишу, али се он вратио носећи прегршт луковица. Дланом је смрвио једну, водећи рачуна да не проспе ни кап, и појео сочно месо. Другу је још јаче згњечео и пустио да Иди исплаженим језиком покупи сок са његовог длана. Луковице су биле горке али су нам дале снагу да наставимо. Следећег поподнева, кад смо дошли до пресахлог потока, динго се узнемирио и одједном јурнуо у жбуње. Мислио сам да је тамо нека залутала птица или животиња, али се Иди зауставила испод једног процветалог еукалиптуса. Миру је набрао добар свежањ, једну прегршт је сам исисао, а онда је и дингу додао неколико да учини исто. Њих двоје као да су једва примећивали да се разликују по облику и да припадају различитим врстама. Те вечери, док сам гледао како Иди лиже Мируову сада готово зараслу рану, чија је млада и нежна кожа покривала слепоочницу, подсетио сам се да припадници племена верују да је динго њихов поново рођени предак. Динго је одржавао чистоћу ране лижући је кад год смо сели да се одмарамо, а ја сам размишљао како Иди сигурно зна да је за лечење рак ране неопходна упорност, исто колико и воља. „Допадаш јој се“, приметио сам. Старац је обрисао очи. „То је моја кћерка, зашто би ме иначе пратила?“

За Мируа је велико олакшање било то што је Иди са њим, јер смо путовали усред зиме са дугим, леденим ноћима. „Ноћи за шест паса“, често је понављао, што је значило да је потребно толико паса да угреју човека.

¹² Spinifex: вишегодишња трава из рода *Triodia*, ендемска у унутрашњости Аустралије, расте у борорима. Бодљикаво лишће садржи смолу коју су Аборигини користили као лепак у изради копља. Паљењем спинифекса производе се димни сигнали за комуникацију на великој удаљености; семе се користило за исхрану.

Увек смо подизали логор поред стене, и он би ноћу легао на песак, прибијен леђима уз камен који је задржао нешто топлоте од протеклог дана, док би се Иди склупчала преко њега. Миру је често бунцао у сну, али то није сметало Иди, иако је проклињао Пунгале. Заправо, сада их је једино још у сну помињао. Међутим, кад смо стигли до *џаби-булке*, причао је о Нињама, јер је те ноћи студен била јача него икад. Док је свањивало, дрхтећи уз ватру гледали смо кроз мутну измаглицу, која је окруживала пешчане дине које су висиле са неба; дрвеће је такође висило; чак је и пар кенгура изгледао изврнут наглавце. Само сам два пута пре тога видео хладну пустињску фатаморгану, а овог пута изгледало је као да цела област висила наглавце, обешена о небо. „Ниње су ту“, рекао ми је. Старац је погледао према обзору и изговорио неколико речи напева којим се дрвеће враћа на своје право место на тлу. Помогло је; опсена је ишчезла, и ускоро затим, док је јутарње сунце продирало кроз маглу, Миру је напустио логор и неколико дана се није враћао. Кад се вратио, испричао ми је да је нашао два костура у кратеру где су Пунгали разнели тло експлозијом. Нисам стигао да га питам да ли су остаци припадали његовој жени и детету, јер је ускоро кренуо, удаљио се од логора и сео на песак. Желео сам да одем и да га тешим, али сам се опоменуо да је дошао да умре у овој земљи и да не треба да га ометам у томе.

Иди је остала с Мируом још неколико дана, склупчана на свом господару дуго времена пошто му се тело охладило, још увек покушавајући да му лиже рану. Пошто се вратио у логор, динго је отишао у лов и донео гуштера. Нисам никад пре тога видео двоглавог гмизавца па сам убедио Иди да ослободи свој плен. Тог дана, пошто смо напустили *џаби-булку*, зауставили смо се код стене да логорујемо, а када сам се испружио на песку да се одморим, динго се склупчао преко мене. Спавали смо неко време, а када сам се пробудио, затекао сам га како зури у мрак према сјајној разливеној мрњи на обзору. Светлост је

долазила из кратера са места нуклеарне пробе и, рекох за себе, биће ту још поколењима, и сијаће још дуго након што и људи и дингои нестану.

Неколико година касније, Миру ми је дошао у сну, још увек трљајући своје беличасте очи. „Потражи ту негде каран моје жене, можда лута унаоколо“, шапнуо ми је. Питао сам се да ли треба да га подсетим да душу која напусти људско тело и одлута у буш може да ухвати једино племенски врач. „Тај народ Пунгала – јесу ли они белци?“ Рана на слепоочници му је изгледала као да је већ давно зарасла, једва да се видело место где је раније била. Питао ме је како је Иди, дингица, а ја сам помислио да су ноћи у том свету духова где су га послали сигурно веома хладне.

После неколико година, кад сам био примљен на клинику ради операције, питао сам се колико заправо може да буде хладан тај свет у који је Миру отишао, јер сам и сâм био ухваћен у сукоб између Пунгала и Ниња – речено ми је да и ја болујем од рака. Био сам тужан, не зато што сам делио судбину многих који су били погођени нуклеарном прљавштином, него зато што нисам био у бушу и нисам имао Иди, дингицу, да ми лиже рану.

ПРВИ ДЕО

1

Иако је несумњиво провео веома бурну ноћ, велечасни Анавари Мали се по буђењу није сећао скоро ничег осим неколико тамних племенских ликова који су му се још повлачили по свести. Његови посетиоци су били старци, свечани и озбиљни – људи за које је сматрао да их није никад раније видео.

Анавари је завукао руку испод покривача и превукао прстима преко груди. „О, дођавола! Удесили су ме“, помислио је. Мрежа свежих ожиљака пружала се од једног до другог рамена и продужавала преко трбуха, обухватајући скоро целу површину коже. Требало би да те урезане линије представљају некакву племенску ознаку за распознавање – Анавари је збацио покривач и искочио из кревета да их поближе разгледа. Линије које је видео у огледалу шириле су се у облику завојнице која је подсећала на опругу одбаченог часовника. Нису му много објашњавале; није никад видео таква обележја на кожи Аборицина.

Имао је злокобан осећај да је неко управо изашао из куће. Још увек само у кратким гаћама, јурнуо је до ивице веранде и бацио поглед низ празни прашњави друм према насељу, јер је било прерано чак и за псе да изађу из својих ноћних јазбина.

Онда се Анавари досетио да су тајни ноћни посетиоци вероватно дошли из супротног правца – из отворене шикаре иза куће, из „буша“; то је била реч којом су он и његови пријатељи белци називали све што се пружало изван граница насеља. Простирао се од оgrade око Анаваријеве баште до равнице покривене црвеном прашином, спинифексом и шипражјем, продужавао далеко према обзору и бледео у незнано пространство. Његова кућа је била последња у низу који је штрчао из збијеног насеља и стајала је на самом крају пута. Такав положај је свакако био забачен, али Анавари све досад то није сматрао недостатком; ипак је био свестан да је ту кућу добио зато што ниједан од његових суседа, белаца, није желео да живи без међупростора који би раздвајао њихова дворишта и сурови, застрашујући предео буша.

Подрхтавајући на хладноћи раног јутра, Анавари се вратио у кућу. Био је сасвим сâм. За тренутак је зажеleo да је ту Ана, његова вереница, да га посаветује. Ана је обично боравила у кући и често су, лежећи у постељи, разговарали о својим тајнама и бригама; била је готово роб навике да му даје савете и изгледало је да јој је познато све што се дешава, не само на Земљи него и на Месецу. Али, Ана је пре недељу дана отишла да посети рођаке доле на југу и требало је да се врати тек кроз месец дана – ако су зли дуси прогонили Анаварија, нису могли да изаберу боље време за напад.

Можда би требало да извести свог газду, надзорника Ханта, или да поприча са доктором Тинтом доле у болници. Одједном се зачуо оштар крик папагаја из буша и његов ехо се простирао кроз празну кућу, изазивајући жмарце дуж Анаваријеве кичме. Боље је да буде обазрив с тим, рече за себе.

Анавари је журно закључао стражња врата и навукао завесе а да није тачно знао чега се уплашио. Да ли белци имају некакве направе за упаде у туђе снове, питао се. Мада није никад чуо за такву справу, наслућивао је цео један свет тајних средстава и начина за читање мисли црнаца. Није имао доказа, али доле

у новој болници, у којој је био смештен Центар за изучавање и асимилацију племена (ЦИАП)¹³, било је отприлике стотину соба, а он је улазио само у пет. Тамо је било тајни за које је Ана знала, сигурно, јер му је недавно рекла: „Немој ништа будаласто да покушаваш, имамо начина да све видимо.“ Зашто су ту болницу звали „Вилберфорс“? То име није било аборицинско.

Прозор веранде је био отворен и Анавари је пожурио да га закључа... Шта би се десило ако белци сазнају да је он, на неки чудан начин, прошао иницијацију? Била је обављена без његовог пристанка, али му белци засигурно не би дали прилике да то објасни, а ако не би имали поверења у њега, изгубио би посао у Центру. Не би му допустили да иде у кантину, избацили би га из клуба, морао би и да напусти кућу. Анавари је скоро у паници помислио како би, ако му одузму све привилегије, морао да иде у буш да тражи храну као и остали Аборицини.

Мора да је то неки Енглеz, тај Вилберфорс, помислио је Анавари наслонивши главу на стакло затвореног прозора. Сунце само што није изгрејало и руменило се ширило преко источне стране неба. Насеље се одмарало, непомично, а неколико стубова дима замрљало је врхове дрвећа мулге, указујући на тачан положај свих логора Аборицина у близини града. Ако би га сада сврстали у племенске Аборицине, у који од четири логора би га послали? Сваки од месних црнаца припадао је једној од четири групе – Пари, Ђути, Пипалији или Јалпирију. Ипак, да би га било која група прихватила, знаци које чине његови ожиљци морају бити истоветни са знацима на грудима осталих саплеменика у логору, и Анавари је то знао, а опет је био уверен да ниједан од Аборицина нема племенске шаре које би одговарале његовим.

Машина би ту могла да помогне, изненада је помислио – рачунар, постављен у Центру за изучавање и асимилацију племена, који је био подешен за дешифровање племенских

¹³ У оригиналу: T.R.A.C., Tribal Research and Assimilation Centre

знакова и симбола. Анавари је до сада ретко осећао потребу за механичким помагалима, не само зато што је гајио урођено неповерење према машини која се бави пословима у вези са племенима, него и зато што су све племенске ознаке и шаре на које је дотад наишао могле успешно да се сврстају у једну од четири групе, и ту је научна помоћ била сасвим непотребна. „Па, да видимо којој то групи заправо припадам“, мислио је Анавари наглас и зграбио кошуљу да је обуче, али је убрзо схватио да би њен отворени оковратник показао део прса и открио племенске шаре. Можда би требало да носи џемпер са високим оковратником... не! Његово свештеничко одело ће савршено одрадити тај посао, схватио је, и за тренутак је био уверен да, уз мало среће и нешто помоћи од рачунара, невоља може да буде избегнута пре него што белци из болнице ишта сазнају о томе. А тај Вилберфорс...? За тренутак је помислио да то може бити име неког научника, који је некако у вези са нуклеарним пробама које су се одвијале јужније, на племенским земљама. Ког другог би имали да славе у овој дивљини?

Анавари није морао да иде далеко – болница се налазила у средишту насеља, на једва пет минута хода од његове куће. То је била троспратница у облику слова ипсилон – ЦИАП је заузимао приземље левог крила, док је исти такав простор на супротном крилу заузимала полицијска станица. Троугласто двориште између та два блока било је ограђено високим бетонским зидом који га је одвајао од спољног простора, образујући тако затворски комплекс. Доктор Тинто је са својим медицинским сестрама, међу којима је била и Ана, управљао остатком зграде, али се Анавари није много мешао са њима јер је био добио упутство да до своје канцеларије долази искључиво преко главног улаза и дугачког ходника кроз медицинско одељење. Никад није питао зашто је било неопходно да иде тим заобилазним путем, али би понекад подсвесно осетио да су га посматрали док је долазио и одлазио.

Међутим, овог јутра је Анавари намерно избегао главни улаз упутивши се, уместо тога, дуж левог зида, надајући се да ће успети да се непримећен прикраде својој канцеларији кроз бочни улаз; дошао је читав сат пре уобичајеног времена и очекивао је да ће зграда бити празна. По речима племенских старешина, нема места без *мамуа*, духова.

„Види, види, кога смо то ноћас сахрањивали?“, чуло се одозго.

Анавари се зауставио и, погледавши на горе, видео доктора Тинта на прозору тачно изнад себе. „Нешто није у реду са мојом свештеничком одећом?“, питао је.

„Баш ништа, стари друже, али биће ти ужасно вруће у том тамном, крутом оделу.“ Доктор му је као много прикладнију одећу предложио кошуљу са отвореним оковратником. Анавари је објаснио да га нешто касније тог дана очекује заказана обавеза и зарадовао се што обмањује тог човека изнад себе. Доктор је био Анин газда; белци у насељу су му се дивили и говорили о њему само са поштовањем и захвалношћу. Анавари је, пак, увек имао неки осећај који није умео да изрази речима, али је нагонски знао да је најбоље клонити се белог човека који носи мантил у боји своје коже.

Доктор је приметио: „Изгледаш баш као професионалац.“

Шта је сад хтела та битанга? Анавари је погледао горе, очекујући да открије траг заједљивости на бледом лицу. Није волео да се други шале на рачун његове свештеничке титуле, мада се он сам често смејулио знајући да још није завршио читање Библије. Његова „свештеничка“ титула је била чисто почасна, само идеја зачета негде у Канбери, и то не зато да би му се одала почаст као човеку, него да би се код Аборицина развила наклоност према религији тако што би се он унапредио у „хришћанског“ номиналног вођу. Нико није тражио његову сагласност. Можда је Анавари могао и да одбије, али није желео да послодавца окрене против себе. „Белци би могли да рукоположе и кенгура, само ако би помислили да би он могао да обра-

ти понеког бунга“¹⁴, прокоментарисао је у себи то унапређење, али је пазио да осуду не изрекне јавно. Како је сада осетио подсмех према својој почасној титули, од које није имао користи ни он ни његови саплеменици, упитао је: „Докторе, откуда ти овако рано? Никад те нисам видео овде пре чистача.“

„Преданост послу, велечасни. Знаш, баш сам испитивао историју нашег рада. Откад сам дошао у ЦИАП, спасли смо десет племена од нестајања; то је близу четвртине целокупне ваше расе.“

Мора да је доктор полудео, помислио је Анавари. Истуррио је главу кроз прозор, као змија из шупље кладе, да би ми рекао шта је све учинио за црнце. „Приближан број наших племена је био пет стотина, а не четрдесет.“

„Хајде сада! Ваљда не очекујеш од мене да спасем сва та племена која су већ изумрла? Чак ни стари добри Вилберфорс није то успео. Ти рече 'наших', је ли...?“

Анавари се окренуо да оде, али се за њим опет зачу докторов глас: „Прећи ћемо сада преко тога, али следећи пут не заборави да користиш главни улаз.“ Анавари се није окренуо нити је одговорио, јер је било потребно да брзо стигне до своје канцеларије, да се домогне рачунара док још није било много људи унаоколо, у нади да ће успети да препозна новододате знаке на својим грудима.

Кад је стигао пред бочна врата, Анавари је схватио да нема кључ. Трудио се да изгледа смирен; доктор Тинто га је вероватно посматрао, па није хтео ни да се врати кући нити да иде на главни улаз. Корачао је споро, продужавајући уз зграду, зашао је за угао, а онда јурнуо према прозору. Анаварију је била мрска климатизована атмосфера у згради – недоступни систем којим се управљало негде из средишта зграде; није било независних механизма за контролу, па је често постајао

¹⁴ Voong: веома увредљив назив за аустралијске урођенике, изведен из аустралијске енглеске речи bung, са значењем „мртав“, „заражен“ или „некористан“.

раздражљив и имао је главобоље од киселог укуса устајалог ваздуха, али није било начина да се отвори прозор или затвори проток унутрашњег ваздуха. Ипак, недавно је пешчана олуја прохујала кроз насеље и разбила окно на једном од задњих прозора и тако решила проблем ваздуха; Анавари је пажљиво уклонио остатке сломљеног стакла, ставио мрежицу против мува, и од тада уживао у кружењу свежег ваздуха који је улазио и излазио из његове канцеларије.

Тај прозор без стакла налазио се на само неколико јарди¹⁵ од тла, али је Анавари погрешно што је кренуо да се провлачи главом напред. Протегао је руке низ унутрашњи зид, али није успео да досегне под, а онда су му се ципеле закачиле за прозорски рам, тако да је висио у ваздуху. Није могао ни да се забаци уназад, а рукама је дохватао само празан зид. Прва помисао му је била да зове у помоћ, али то вероватно не би донело резултата – нико други није био запослен у тој канцеларији, а клијенти, Аборицини, нису никад долазили рано у Центар. Често баш нико није долазио, било рано или касно.

Иако Анавари није чуо кораке, неко је, изгледа, пришао са спољашње стране зида и обухватио му стопала, мало их одигао, а онда га спустио до пода. „То је мало чудан начин за улазак, велечасни“, чуо се глас споља.

Анавари се усправио да би се нашао лицем у лице са полицијским наредником. „Хвала што си ме ослободио, шефе.“

„Белцима се суди кад улазе у кућу на тај начин; у стара времена један је друшкан чак и обешен због тога.“

„Онда је боље улазити на врата.“ Анавари се претварао да није разумео упозорење и пожурио је до бочних врата да пусти наредника да уђе.

„Треба да пођеш са мном. Имамо нека посла да завршимо, само нас двојица.“

¹⁵ Yard: јединица за мерење дужине у неколико система мера, укључујући британски, као и систем мера у САД. Садржи 3 стопе (feet) или 36 палчева (inch), односно 0.9144 метра.

„Али, ја имам доста тога овде да урадим, наредниче.“

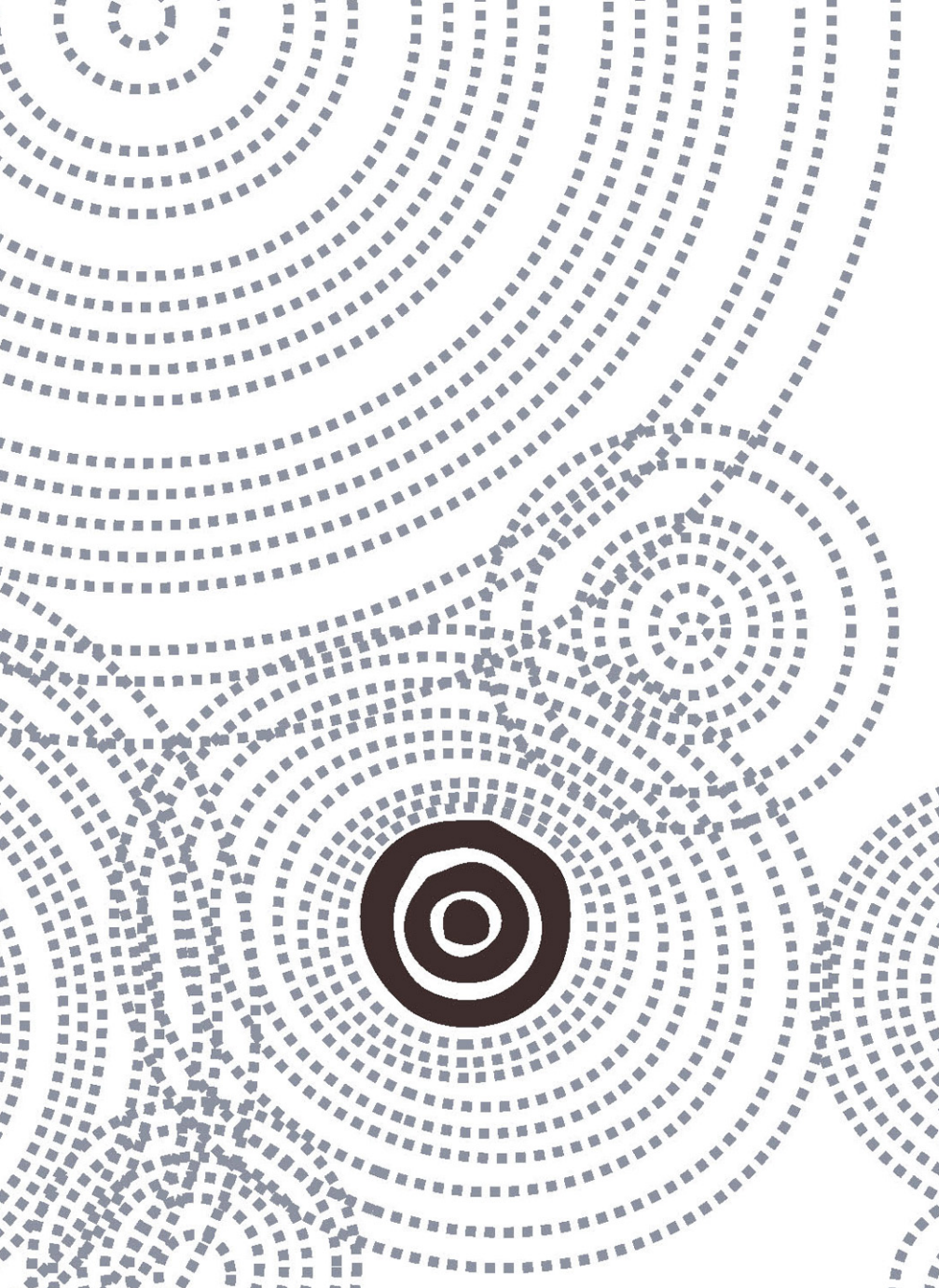
„Видиш, велечасни, ово је хитан случај. Треба да доведемо једног од ваших људи чак из пустиње.“

„Шта је са оним трагачима?“ Нареднику су на располагање била дата два трагача. Анавари није могао да им се сети имена, али му је њихов племенски вођа, Нупуру, био прилично добро познат.

„Обојица су збрисали у буш. Морамо да се ослонимо на тебе – зато си...“, наредник је тражио праву реч, „...ослобођен. Мораш да пођеш са мном.“

Анаварију је постало јасно да је болница вероватно добила име по Вилијаму Вилберфорсу¹⁶; није био сигуран да ли је он био политичар или свештено лице, али је знао да је имао велику улогу у укидању ропства пре сто или више година. Анаварију би ипак било драже да је болница носила име по неком нуклеарном научнику – да би се обележило сећање на некога ко је барем крочио на аустралијско тло и видео понешто од буша, па било то ради добра или ради зла.

¹⁶ William Wilberforce (1759–1833): британски политичар, филантроп и вођа покрета за укидање трговине робљем. После путовања по Европи, које ће му променити живот и каријеру, примио је 1785. године евангелистичку веру и зарекао се да ће посветити живот служењу Богу. Покренута новом вером, његова кампања је довела до усвајања Закона о укидању ропства, којим је 1833. укинута ропство у највећем делу британске империје.

JACEH

www.lkjasen.com

ISBN 978-86-85337-80-2

9 788685 337802 >